

УДК 78.071

Цитування:

Кметюк Т. В. Творчість диригента Дмитра Котка в дзеркалі польської преси (1922–1926 рр.). *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв* : наук. журнал. 2023. № 2. С. 181–186.

Кметюк Тарас Васильович,
кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри естрадно-вокального
мистецтва Університету Короля Данила
<https://orcid.org/0009-0009-0137-0453>
kmetiyk.taras@ukr.net

Kmetiuk T. (2023). Conductor Dmytro Kotko's Creative Work in the Mirror of Polish Press (1922–1926). *National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts Herald: Science journal*, 2, 181–186 [in Ukrainian].

ТВОРЧИСТЬ ДИРИГЕНТА ДМИТРА КОТКА В ДЗЕРКАЛІ ПОЛЬСЬКОЇ ПРЕСИ (1922–1926 рр.)

Мета статті – висвітлити концертно-виконавську діяльність Українського Наддніпрянського хору під керівництвом диригента Дмитра Котка за матеріалами польської преси 1922–1926 рр. **Методологія** дослідження полягає в застосуванні методів аналізу та синтезу, систематизації фактів, узагальненні опрацьованого матеріалу. У методологічну основу роботи покладено історико-хронологічний, джерелознавчий, логіко-узагальнюючий метод для аналізу періодичних джерел, вивчення творчості Наддніпрянського хору, виявлення впливу його мистецької діяльності на розвиток музичного життя. **Новизною** є уведення до наукового обігу нових архівних документів, значної бази тогочасної періодики, публікацій музичної критики для детального комплексного аналізу творчості хорового колективу. **Висновки.** Висвітлено один з періодів мистецької діяльності Дмитра Котка – керівництва Українським Наддніпрянським хором. Аналіз творчості побудовано на матеріалах періодики Польщі. Польська критика створила своєрідний літопис музичного життя цього колективу, описуючи артистизм, зразкову сценічну дисципліну, професійні вокальні дані, вдалий підбір репертуару, оригінальні інтерпретації хорових творів, художню довершеність виконання. Велика кількість рецензій, зокрема й відомих фахових польських музикознавців, засвідчує популярність творчої інституції та її керівника Дмитра Котка. Незважаючи на певні протиріччя, тенденційність оцінок чи суперечливість висновків, важливість цих рецензій у періодичних виданнях, по-перше, у тому, що вони створювали своєрідний літопис музичного життя Українського Наддніпрянського хору, а по-друге, стимулювали розвиток історичного й теоретичного музикознавства, закладали основи музичної культури, зберігали для нащадків цінні документальні факти.

Ключові слова: Дмитро Котко, Український Наддніпрянський хор, виконавство, концертна діяльність, диригентська техніка, репертуар, національне мистецтво.

Kmetiuk Taras, Candidate of Art History, Associate Professor, Department of Pop and Vocal Art, King Danylo University

Conductor Dmytro Kotko's Creative Work in the Mirror of Polish Press (1922–1926)

The purpose of the article is to highlight the concert and performance activities of the Ukrainian Naddnyprianskyi Choir led by conductor Dmytro Kotko based on the materials of the Polish periodicals of 1922–1926. **The research methodology** consists in the use of methods of analysis and synthesis, systematization of facts, and generalisation of the materials studied. The methodological basis of the work is based on the historical and chronological, source, logical and generalising method to analyse periodical sources, study the work of the Naddnyprianskyi Choir, and identify the impact of its artistic activity on the development of musical life. **The scientific novelty** of the article is the introduction of new archival documents, a significant database of periodicals of that time, and publications of music criticism for a detailed comprehensive analysis of the choir's creativity. **Conclusions.** The scientific article highlights one of the periods of Dmytro Kotko's artistic activity – the management of the Ukrainian Naddnyprianskyi Choir. The analysis of his work is based on materials from Polish periodicals. Polish press has created a kind of chronicle of the musical life of this ensemble, describing artistry, exemplary stage discipline, professional vocal skills, successful selection of repertoire, original interpretations of choral works, and artistic perfection of performance. A large number of reviews, including those of well-known Polish musicologists, attest to the popularity of the creative institution and its director, Dmytro Kotko. Despite certain contradictions, biased assessments, or contradictory conclusions, the importance of these reviews in periodicals lies, firstly, in the fact that they created a kind of chronicle of the musical life of the Ukrainian Naddnyprianskyi Choir, and secondly, they stimulated the development of historical and theoretical musicology, laid the foundations of musical culture, and preserved valuable documentary facts for posterity.

Key words: Dmytro Kotko, Ukrainian Naddnyprianskyi Choir, performance, concert activity, conducting technique, repertoire, national art.

Актуальність теми. Усебічне дослідження культурно-мистецьких процесів передбачає необхідність урахування різних рівнів функціонування музичної культури в діалектичній єдності одиничного, загального й особливого. Розгляд загальних тенденцій і, зрештою, виявлення національної специфіки розвитку музичного мистецтва неможливі без пильної уваги до конкретних постатей, визначення їхнього місця й ролі в історії української музики. Імена тих людей, чия благородна місія відіграла невід'ємну роль на шляху збереження національного духовного багатства, справедливо повертаються до нас та потребують належної оцінки. До таких належить Дмитро Котко – хоровий диригент, організатор й керівник багатьох професійних мистецьких колективів Західної України. Певний час його ім'я було штучно викреслене з історії української музики. Тому кожна праця, яка оцінить творчу спадщину митця з погляду сучасності й об'єктивно відтвореної достовірності минулого – є актуальною і потрібною.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблема дослідження життєвого шляху та творчої діяльності Дмитра Котка привертала увагу вітчизняних музикознавців як з погляду практичної реалізації націоналістичних ідей, так і в контексті сучасної західноукраїнської хорової культури. Так, об'ємний огляд музичного життя диригента зробив С. Стельмащук у праці «Дмитро Котко та його хори» [2]. Цінний науковий матеріал представлено у монографії Т. Кметюка «Дмитро Котко: феномен диригента» [3]. Вагоме художньо-документальне значення у рамках даної статті має нарис О. Вітенка «Український професійний хор під орудою Дмитра Котка» [1]. Вибірково розгляд й аналіз мистецької діяльності диригента міститься в працях М. Черепанина, О. Бенч-Шокало, М. Бурбана, С. Людкевича, Ю. Картух, Я. Михальчишина, В. Барвінського, Л. Вардзарука, М. Голинського та ін. Серед наявних публікацій про Дмитра Котка та його творчість домінують статті в періодичній пресі (автори – С. Стельмащук, О. Вітенко, В. Барвінський, М. Кравчук, В. Паздрій, П. Сов'як, Р. Кирчів, І. Бугаєвич, І. Бермес, Р. Климовський, Т. Кашлюк, М. Черепанин, Л. Кияновська).

Мета дослідження. Напрочуд актуальною у контексті намагання увиразнити стильове обличчя Д. Котка – диригента і його мистецької діяльності викликають статті в польській періодиці 1922–1926 рр., які описують творчий

шлях Українського Наддніпрянського хору під його керівництвом. Звідси й основна мета наукової розвідки – висвітлити концертно-виконавську діяльність Наддніпрянського хору за матеріалами польської преси вказаного періоду.

Новизною є уведення до наукового обігу нових архівних документів, значної бази тогочасної періодики, публікацій музичної критики для детального комплексного аналізу творчості хорового колективу.

Виклад основного матеріалу. Дмитро Котко (1892–1982) народився в с. Балки Таврійської губернії (тепер – Запорізька обл.), закінчив Ардонську духовно-місіонерську семінарію в Росії (1913). Брав участь у Першій світовій війні. У 1920 р. разом з іншими інтернованими українцями, які перебували в Польщі, організував «Український Наддніпрянський хор» – професійний колектив, з яким концертував по всій території сучасної Західної України, а також у Польщі, Німеччині, Білорусі, Франції, Литві.

За нелегких умов мистецький ансамбль презентував доволі складний репертуар: «Закувала та сива зозуля» П. Ніщинського, «Прометей» і «Бурлака» К. Стеценка, «Та болять ручки» і «Вітер повіває» О. Кошиця, «Золоті зорі» та «Гуляли» О. Нижанківського, «Було колись в Україні» й «Воєнні квартети» Ф. Колесси та ін.

Перші пробні виступи хору відбувалися з дозволу польської адміністрації в кінотеатрах у формі вокальної ілюстрації не озвучених фільмів, а також у військових частинах (Слупца, Острів-Велькопольські). З часом така концертна практика засвідчила випадки шовіністичної настороженості місцевих органів влади до колективу, забороняючи проводити концерти через напружені стосунки між українцями й поляками. Такі випадки зафіксовано, наприклад, в містах Шрем і Торунь. Так, у Торуні (1921) напередодні виступу місцева газета «Słowo pomorskie» зробила негативну рекламу хорові, закликала громадськість бойкотувати концерт, адже «не пристало полякам йти слухати співи гайдамаків. Їм треба сказати «преч за Збруч», бо тут не потрібна українська пісня» [1, 20].

Згодом Дмитро Котко отримав дозвіл на виступи у Поморському, Познанському та Верхньосілезькому воєводствах Речі Посполитої. Розширивши репертуар, «Український хор, диригент Дмитро Котко» (тимчасова офіційна назва хору в цей період) в лютому 1922 р. вирушає у першу велику гастрольну поїздку містами Каліш, Косцежина,

Каргузи, Гдиня, Старогард-Гданські, Тчев, Хойніце.

Після виступу у м. Бидгощ «Gazeta Bydgoska» пише про фахове виконання хорових творів і наголошує, що мистецький ансамбль є досконалим у повному значенні цього слова, а прекрасні молоді голоси наділені могутньою силою звучання. Взірцевими є сценічний вигляд та дисципліна: «Хор домігся такої злагодженості, що звучить як один акорд. Випромінюються від цього колективу любов до пісні та вроджена музикальність» [5, 2].

З часом польська преса почала активно друкувати рецензії на концертні виступи: «На сцені нашого міста виступає Український хор. Він невеликий, але з надзвичайно сильними і приємними за тембром голосами. Співають без нот, а звучить той хор, як оркестр, що складається зі ста труб» [2, 35]. Подібні відгуки іноді писали не фахові рецензенти, однак вони підбадьорювали і морально підтримували артистів.

Позитивну репутацію хору доповнював ряд основних принципів, запроваджених Д. Котком, а саме: розпочинати концерт у точно призначеній годині й за будь-якої кількості слухачів, чітко дотримуватися програми концерту, виконувати твори на високому мистецькому рівні. Особливими ознаками хору були: його постава на сцені, невимушена манера співу, ансамблевість, чітка дикція, чисте інтонаційне звучання, відшліфоване фразування та агогіка, виконання творів з пам'яті *a cappella*. Імпонувала зразкова сценічна дисципліна, зосередженість хористів, підбір репертуару (українські, польські, німецькі пісні, великі музичні твори) та єдність у прагненні досягнення художнього результату.

Наприкінці 1922 р. Наддніпрянський хор виступав у Познані в концертних залах «Євангелицького Дому», «Академічного Дому», «Аулі університетської». Газета «Dziennik Poznanski» пише, що хор та його диригента можна ставити за взірць співу для поляків. Автор статті музикознавець Міхал Юліан Піотровський наголошує про важливість популяризації української пісні за кордоном, завдяки якому колектив сповнює місію націоналізації свого народу. Музичний критик зауважує: «Хор співає з такою чіткістю й повнотою, що бринить кожна фраза виконуваного твору. Вдало підібрані голоси зливаються і взаємозабарвлюють один одного. Оригінальною є інтерпретація виконаних пісень. Диригуючи, Дмитро Котко не відбиває темп механічно, а навпаки, кожен його рух має своє значення. Всюди, де виступав цей

невеликий хор з концертами, зумів завоювати серед чужинців симпатії до України й українського народу» [11, 6].

У німецькій газеті «Posener Tageblatt», що виходила у Познані, можна прочитати: «Несподіване задоволення я отримав увечері в п'ятницю відвідавши концерт Українського хору в залі «Академічного Дому». У колективі є дивовижні басы, які надають загальному звучанню сили й особливого теплого забарвлення. Слід підкреслити чистоту тенорів, особливо у верхніх регістрах. Керівник п. Котко – диригент, якому хор мусить завдячувати своєю славою. Уміння ідеально втримати колектив інтонаційно та ритмічно – це його особливості, які свідчать про здібність диригента та досконалість його роботи» [3, 47]. Автор статті, критик-музикознавець заховався під криптонімом «Н», невідоме справжнє ім'я автора рецензії.

Журнал «Zycie kobjety» пише, що хор Д. Котка майстерно виконує не лише українські пісні, а й твори зарубіжних композиторів: «Краков'як» С. Монюшка, «Ніченька» А. Рубінштейна, твори Г. Маршнера та ін. Авторка статті М. Грущинська наголошує: «Мистецький колектив виконує концертну програму з природним натхненням, яке неможливо показати штучно, бо воно йде безпосередньо від серця. Тому кожна пісня, як рідна українська, так і чужа, сповнена ніжного почуття й чарів, без яких ніякий витвір мистецтва не можна вважати довершеним» [6, 12–13].

У 1924 р. Міністерство внутрішніх справ м. Бендзин Верхньосілезького воеводства видало ліцензію й патент на ім'я Котка для вільного концертнування по всій Польщі, зокрема в Галичині, Волині, Холмщині. Так утвердилося концертно-промислове підприємство під назвою «Хор Дмитра Котка».

У 1925 р. мистецький ансамбль був запрошений Краківським концертним бюро для проведення гастрольної подорожі Варшавським, Краківським, Люблінським, Лодзьким, Віленським воеводствами Польщі. У підписаній угоді зазначалося, що склад колективу має бути змінено на мішаний із загальною чисельністю – 40 осіб. Умови були прийняті, підібрано жіночий склад, у якому, крім наддніпрянок, були й галичанки.

Концертна програма новоствореного хору складалася з трьох відділів: перший і третій виконувалися мішаним складом, другий – чоловічим. Репертуар включав у себе обробки народних пісень, хорові твори Д. Бортнянського, А. Веделя, К. Стеценка,

М. Лисенка, М. Леонтовича, О. Кошиця, П. Ніщинського, Г. Давидовського, О. Нижанківського, С. Воробкевича, Ф. Колесси, Б. Вахнянина, С. Людкевича, М. Гайворонського, Д. Січинського, хоріві обробки Д. Котка.

Навесні 1925 р. розширений мистецький колектив з урізноманітною програмою виступив у Кракові в концертній залі Старого театру. Після виступу у місцевій газеті «*Ilustrowany Kurjer Codzienny*» доктор музикознавства Альфред Єндль пише, що Наддніпрянський хор володіє двома вагомими засобами впливу на слухачів: професійністю вокального матеріалу й досконало підібраним репертуаром. Голоси хористів відзначаються «надзвичайною могутністю і силою здоров'я, мужністю й металевим звучанням, великими можливостями і м'яким забарвленням. Особливо імпонує звучання басів-профундо, що сягають бездонних глибин низьких тонів». А. Єндль засвідчує, що хористи співають без нот і уважно слідкують за кожним найменшим рухом диригента, дотримуються чітко встановленої дисципліни: «Метро-ритмічні зміни дивують чіткою узгодженістю. Звук хору схожий до звучання великого органу. Диригент Котко вміло керує делікатними і зрозумілими для співаків рухами рук. Жести ледь помітні, але виразні настільки, що досконало підкреслюють думку керівника. Проста, але зручна фактура музичних творів створює надзвичайно барвистий, багатий на різні світлотіні, ілюстраційно привабливий, ефектний для слуху орнамент виконання» [7, 4].

У краківській газеті «*Nowa Reforma*» за 18 квітня 1925 р. надруковано рецензію за підписом Ю. Св.: «Концерти Українського хору під керівництвом Дмитра Котка зацікавлюють кожного особливістю музики, праслов'янські елементи якої під впливом сходу й півдня формували ці пісні, своєрідні ритмічно-мелодійні форми, у яких упродовж віків виражалися смуток і радість козацької душі. Безперервна швидка зміна настроїв, темпів, крайності у ритмічних та динамічних контрастах, усі акценти – від дикої вибуховості почуттів аж до повної меланхолії повільного, поступового завмирання голосів – знайшли в Українському хорі досконалих виконавців, бо вони щиро закохані у свою пісню й глибоко її відчують» [1, 43].

У краківській газеті «*Nowy Dziennik*» за 19 квітня пише, що виступи Наддніпрянського хору викликали неабияке захоплення любителів співу. Автор статті доктор

музикознавства Генрік Апте вказує на чистоту інтонування, зрівноважену й віртуозну динаміку, які підкреслюють цікаву інтерпретацію та засвідчують про кваліфікацію молодого диригента Дмитра Котка. Захоплення переповнює чітка дисципліна та барвистість національних костюмів. Г. Апте переконаний, що мистецький колектив не поступиться жодному з хорів, що будь-коли концертували до того часу в Кракові [4, 5–6].

Згодом Наддніпрянський хор дає концерт у Варшаві. Газета «*Za Swobodu*» за 23 квітня пише: «Цей хор приїхав до нас зі Львова й Кракова, де його виступи, судячи з фахових рецензій, були справді тріумфальними. Мистецький колектив добився ідеальної злагодженості у співі, він дисциплінований, уважний щодо кожного руху диригента. Від його творів знавці й аматори хорового співу отримують велике задоволення» [2, 104].

Варшавська газета «*Rzecz Pospolita*» помістила рецензію професора Адама Венявського: «Двічі у залі консерваторії Д. Котко виступив з концертом із своїм чималим співацьким колективом, який складається з надзвичайно сильних і приємних за тембром голосів. Імпонуючою рисою хору є басова партія, у якій один феноменальний бас-профундо зі справжньою органною вібрацією й повнотою досконало звучить на найнижчих нотах» [14, 8].

Місцева газета «*Nasz Przegląd*» за 26 квітня пише, що хор перебуває на високому мистецькому рівні й має першорядні цінності. Завдяки свіжості вокального матеріалу й витонченій динаміці він «відтворює різноманітну вокальну експресію від органоподібних акордів *tutti* на *forte* до приглушеного *mormorando*. Щирий і плавний сентимент українських народних пісень, характерні каденційні унісони, зміни темпів, ритмічні контрасти й ефектні *crescendo* та *diminuendo* – усе це під чіткою і владною рукою п. Котка» [3, 75].

Єврейська газета «*Chwila*», що виходила у Польщі, пише, що хоровий колектив є ансамблем, майстерно відшліфованим інтонаційно і динамічно. Усі твори виконуються з надзвичайною точністю і впевненістю, що є великою заслугою диригента. Дмитро Котко «знає, як керувати хором, і вміє відтворити з виконавцями художній образ твору. Успіх колективу, який виступає у національному одязі, дуже великий. Публіка сприймає з захопленням як співаків, так і диригента» [12, 7].

Наприкінці 1925 – на поч. 1926 рр. Наддніпрянський хор гастролює великими фабричними польськими містами: Лодзь, Люблін, Радом, Хелм, Бельсько-Бяла, Катовіце. Преса продовжує активно друкувати статі про виступи колективу. Так, «Gazeta Poranna» помістила рецензію Ф. Нейгаузера: «У щільно наповненому залі Народного дому 1 жовтня відбувся надзвичайно вдалий виступ мішаного українського хору під керівництвом досконалого диригента Дмитра Котка. Інтонія і ритміка цього ансамблю є взірцевими, вигляд бездоганний, динамічні відтінки сумлінно відпрацьовані, а диригент без партитури – мабуть, дуже досвідчений, – тільки незначними рухами правої руки домагається від цього дисциплінованого колективу досконалого виконання делікатних ефектів, які вражають аудиторію» [10, 3].

Німецька газета «Katowizer Zeitung» за 3 січня 1926 р., що виходила у Катовіце, подала рецензію Фрідріха Вайнсцеппа: «Хор під керівництвом високообдарованого майстра-диригента Д. Котка народився з розтросених решіток. Він створений у тяжких умовах. Співаки – колишні фронтовики, тепер емігранти, огорнені тугою за рідним степовим краєм. Знедолені, оповиті невимовною любов'ю до рідного дому, артисти перетворюють пісні у своєму виконанні на справжню музичну віртуозність. Цей хор розпочав свої виїзди з концертами у Польщі, а згодом у Німеччині, Франції, Румунії та інших країнах. Опираючись на критиків польської та іншої преси, до хору прислухається увесь музичний світ із затриманим видихом» [13, 3].

Ця ж газета за 5 січня пише: «Вчорашній недільний концерт Українського хору приніс публіці Королівської Гути незвичайну насолоду. Газети, які раніше передавали сенсаційні повідомлення про концерти хору Д. Котка, нічого не перебільшували. Відомий національний колектив при переповненій театральній залі був засипаний оплесками й квітами захопленої публіки в нагороду за незвичайне артистичне виконання. Рідко можна почути таку вокальну гармонійну цілісність, як у цьому хорі. То зростали голоси до сотні барабанів, то завмирили в меланхолійній українській думці серед тиші вечірнього сутінку. Техніка сягає віртуозної висоти. Найбільшого визнання заслуговує неперевершена динаміка: *forte* звучить із силою органів, натомість голоси на *piano* – надзвичайно ніжні. У репертуарі велика увага надається народним пісням, хоча в ньому є пісні українських композиторів, але й вони

витримані в народному дусі. Концерт хору – це безперервна музична насолода» [1, 56].

Газета «Der Oberschlesische Kurier» за 6 січня, яка виходила у Катовіце, пише: «Публіка зустрічала виконання пісень сердечними оваціями. Жіночі голоси й тенори чисті і м'які, а баси просто неперевершені, один з них володіє справжнім контрабасом. Без сумніву концерт Наддніпрянського хору Дмитра Котка є незвичайною подією у житті Верхньосілезького краю» [8, 12–13].

Після виступу у Лодзі газета «Lodzer Volkszeitung» пише: «Милою несподіванкою був учорашній вечір у філармонії. Концерт хору пройшов успішно з огляду на зміст, програму й виконання творів. Голоси вражали незвичайною мелодійністю. Передусім привертають увагу баси. Дуже рідко доводиться чути цю голосову партію у такій артистичності й силі. Вони незвичайно величні і відрізняються широким діапазоном і неабиякою гнучкістю. Диригент п. Дмитро Котко керує капелою по-мистецьки» [9, 13].

У 1926 р. через певні суперечності та непорозуміння хор розпався на два гурти. Поділ колективу позначився на моральному й художньому стані розрізаних груп. Незважаючи на це, Котко з хоровою групою, яка з ним залишилась, продовжував концертувати ще до 1930 р. Популярність колективу дещо зменшилась. Переглядаючи відгуки преси на концерти цих років, можна говорити про більш або менш вдалий виступи.

Висновки. Зважаючи на регламентованість обсягу наукової статті, у ній подані не всі статті, рецензії й відгуки з польської преси (їх досить багато), а лише ті, які найбільш повно розкривають панораму мистецької діяльності Українського Наддніпрянського хору під орудою Дмитра Котка у 1922–1926 рр. Як бачимо, польська критика поставила належну справедливу оцінку концертно-виконавській діяльності мистецького колективу, незважаючи на напружені відносини між народами після свіжих ще подій українсько-польської війни 1918–1919 рр. Велика кількість рецензій, зокрема й відомих фахових польських музикознавців, засвідчує популярність творчої інституції та її керівника Д. Котка. Незважаючи на певні протиріччя, тенденційність оцінок чи суперечливість висновків, важливість цих рецензій у періодичних виданнях, по-перше, у тому, що вони створювали своєрідний літопис музичного життя Наддніпрянського хору, а по-друге, стимулювали розвиток історичного й теоретичного музикознавства, заклали

основи музичної культури, зберігали для нащадків цінні документальні факти.

Література

1. Вітенко О. Український професійний хор під орудою Дмитра Котка : нарис 1920–1939 рр. Кременець, 1969. 107 с.
2. Дмитро Котко та його хори : статті, рецензії, спогади, документи / ред.-упоряд. С. Стельмашук. Дрогобич : Відродження, 2000. 336 с.
3. Кметюк Т. Дмитро Котко: феномен диригента : монографія. Івано-Франківськ : Фоліант, 2015. 204 с.
4. Apte H. Fenomenalny Ukraiński Chór . Nowy Dziennik. 1925. № 88. S. 5–6.
5. Chór Dymitra Kotka. Gazeta Bydgoska. 1922. 14.08. S. 2.
6. Gruszczynska M. Ukraiński Chór Dymitra Kotka. Zycie kobjety. 1922. № 15. S. 12–13.
7. Jendl A. Chór Ukraiński pod batutą Dymitra Kotka. Ilustrowany Kurjer Codzienny. 1925. № 106. S. 4.
8. Koncert Ukraińskiego Chóru Dymitra Kotka. Der Oberschlesische Kurier. 1926. № 4. S. 12–13.
9. Koncert Ukraińskiego Chóru. Lodzer Folkszeitung. 1926. № 22. S. 13.
10. Neuhauser F. Ukraiński Chór. Gazeta Poranna. 1925. № 7. S. 12.
11. Piotrowski M. Chór Ukraiński Naddipryanskyy. Dziennik Poznanski. 1922. № 32. S. 6.
12. Plohn A. Zespół D. Kotka. Chwila. 1925. № 2352. S. 7.
13. Vaynstsepp F. Słynny narodowych Chór pod batutą Dymitra Kotka. Katowizer Zeitung. 1926. 03.01. S. 3.
14. Wieniawski A. Dymitr Kotko. Rzecz Pospolita. 1925. № 113. S. 8.

References

1. Vitenko, O. (1969). Ukrainian professional choir under the direction of Dmytro Kotko: an essay of 1920–1939. Kremenets. [in Ukrainian]
2. Stelmashchuk, S. (Eds.). (2000). Dmytro Kotko and his choirs : articles, reviews, memoirs, documents. Drohobych: Revival. [in Ukrainian]
3. Kmetiuk, T. (2015). Dmytro Kotko: the phenomenon of a conductor: monograph. Ivano-Frankivsk: Foliant. [in Ukrainian]
4. Apte, H. (1925). Phenomenal Ukrainian Choir. Nowy Dziennik, 15, P. 5-6. [in Polish]
5. Dmytro Kotko`s Choir. (1922). Gazeta Bydgoska, 14.08, P. 2. [in Polish]
6. Gruszczynska, M. (1922). Ukrainian choir of Dmytro Kotko. Zycie kobjety, 15, P. 12-13. [in Polish]
7. Jendl, A. (1925). Ukrainian choir under the direction of Dmytro Kotko. Ilustrowany Kurjer Codzienny, 106, P. 4. [in Polish]
8. A concert by the Ukrainian Choir of Dmytro Kotko. (1926). Der Oberschlesische Kurier, 4, P. 12-13. [in Polish]
9. A concert of the Ukrainian choir. (1926). Lodzer Folkszeitung, 22, P. 13. [in Polish]
10. Neuhauser, F. (1925). Ukrainian choir. Gazeta Poranna, 7, P. 12. [in Polish]
11. Piotrowski, M. (1922). Ukrainian Naddniprianskyi Choir. Dziennik Poznanski, 32, P. 6. [in Polish]
12. Plohn, A. (1925). D. Kotko's team. Chwila, 2352, P. 7. [in Polish]
13. Vaynstsepp, F. (1926). The famous National Choir under the direction of Dmytro Kotko. Katowizer Zeitung, 03.01, P. 3. [in Polish]
14. Wieniawski, A. (1925). Dmytro Kotko. Rzecz Pospolita, 113, P. 8. [in Polish]

*Стаття надійшла до редакції 14.04.2023
Отримано після доопрацювання 17.05.2023
Прийнято до друку 25.05.2023*